

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О.В. Пономаренко
2021 р.

**ПРОФІЛАКТИКА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

підготовки магістрів спеціальності
053 «Психологія»
освітньо-професійна програма
«Психологія»

Укладачі: Голованова Т. П., к.пед. н., доцент, доцент кафедри педагогіки та психології освітньої діяльності

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри педагогіки та
психології освітньої діяльності

Протокол № 1 від «25» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

О.І. Іваницький

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціальної педагогіки та
психології

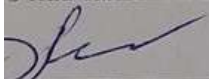
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної ради

факультету

І. В. Козич

Погоджено
з навчальним відділом

О.В. Лещинська

2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни очна (денна) форма здобуття освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	„Дисципліна вільного вибору студента
Спеціальність: 053 Психологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр: 3 -й
Освітньо-професійна програма «Психологія»	Змістових модулів – 4	Лекції 12 год.
		Практичні 10 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 5	Самостійна робота 68 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Профілактика домашнього насильства» є забезпечення теоретичної і практичної підготовки студентів-магістрів до здійснення ефективної роботи з протидії домашньому насильству у професійній діяльності.

Завдання вивчення дисципліни:

- поглибити теоретичні знання студентів з певним обсягом теоретичних знань щодо сутності феномена насилля та його суспільних проявів;
- сформувати навички та уміння у майбутніх психологів щодо профілактики соціально небезпечних явищ, профілактичної діяльності з попередження та запобігання проявів насильства;

- розвивати самодисципліну студентів щодо практичного оволодіння формами, методами роботи з питань виявлення та попередження випадків насильства та жорстокого поводження з дітьми.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких результатів навчання (знання, уміння тощо) та компетентностей:

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи, що забезпечують досягнення результатів навчання та компетентностей
<p>Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.</p> <p>Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційнокомунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.</p> <p>Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.</p>	<p>Методи навчання:</p> <p>Інтерактивні методи навчання: діалог, робота у групах; тренінгові вправи.</p> <p>Пояснювально-ілюстративний метод навчання (надання інформації, бесіда, презентації).</p> <p>Проблемного викладу (постановка проблемного завдання, проблемна лекція, навчальна дискусія),</p> <p>Частково-пошуковий (робота з навчально-методичною літературою).</p> <p>Активні методи: знайомство, очікування, мозковий штурм, рефлексії.</p>

Компетентності:

-Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

-Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

-Здатність вчитися і оволодівати сучасними знанням -Здатність бути критичним і самокритичним

- Здатність приймати обґрунтовані рішення

- Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)

Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми під час здійснення професійної діяльності

Здатність ефективно взаємодіяти за співпраці з представниками інших професійних груп

Контрольні заходи:

Поточні контрольні заходи:

Обов'язкові види навчальної роботи: виконання навчальних тестів до змістових модулів(1-4) (максимально 12 балів); виконання практичного завдання та його презентація (максимально 40 балів);

Критерії оцінювання:

- обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду (максимально 30 балів).

- володіння основними поняттями теми;

Якість оформлення та наявність посилань на використані джерела (максимально 10 балів)

Додаткові види навчальної роботи:

1) підготовка додаткових практичних завдань з дисципліни (максимально 8 балів): формулювання 5-6 проблемних запитань до тексту лекції

Критерії оцінювання: вміння письмово формулювати проблемні запитання до теми;

Підсумкові контрольні заходи:

Підсумкове тестування з дисципліни - (максимальна кількість - 20 балів).

Критерії оцінювання тестів:

Відповідь на тестові питання в системі Moodle (40 питань по 0,5 бала). Кількість балів підраховується згідно з відсотковим коефіцієнтом із розрахунку 100% правильних відповідей – 20 балів

Підготовка та захист індивідуального завдання - 20 балів (максимальна кількість).

Критерії оцінювання ндивідуального завдання (есе):

Максимальна кількість балів за 1 есе – 5, які нараховуються за виконання таких частин роботи:

- правильне визначення основної проблеми – 1б.;
- правильне визначення мети та завдань – 1б.;
- логічність, послідовність викладення матеріалу – 1б.;
- самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і діагностичного інструментарію – 1 б.;
- доцільність запропонованих висновків – 1 б.;
- дотримання вимог есе - 1 б.

Міждисциплінарні зв'язки. Відповідно до структурно-логічної схеми освітньої програми «Психологія» курс «Профілактика домашнього насильства», тематично пов'язаний із такими дисциплінами: Індивідуально-психологічне консультування, Групова психотерапія та психокорекція, Психологічна допомога у кризових та екстремальних ситуаціях, Сімейна психотерапія, Психологія травмуючих ситуацій.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади домашнього насильства як соціальної проблеми.

Загальна характеристика насильства. Міжнародно-правові акти та законодавство України з протидії та подолання домашнього насильства. Домашнє насильство: масштабність проблеми та її вплив на ситуацію у суспільстві. Методологічні підходи до вирішення проблеми протидії та подолання домашнього насильства за поглядами українських та закордонних вчених. Нормативно-правова база протидії та подолання домашнього насильства в Україні. Визначення понять: «домашнє насильство», «постраждала особа», «типи насильства в сім'ї». Основні ознаки домашнього насильства. Види та прояви домашнього насильства. Зарубіжний досвід у сфері протидії насильству в сім'ї.

Змістовий модуль 2. Причини та умови виникнення домашнього насильства

Соціальні чинники домашнього насильства. Психологічні чинники домашнього насильства. Історико-культурні чинники насильства в сім'ї. Літературні джерела насильства. Гендерні витоки насильства. Основні теорії насильства. Психологічні особливості особи, яка пережила (переживає) насильство. Психологічні риси особи, яка вчиняє домашнє насильство.

Змістовий модуль 3 Насильство щодо дітей.

Різновиди та ознаки насильства щодо дітей. Фізичне насильство. Ознаки фізичного насильства. Сексуальне насильство або розбещення дітей та

інцест. Ознаки сексуального насильства. Психологічне (емоційне) насильство. Ознаки психологічного (емоційного) насильства. Зневага (нехтування) інтересами і потребами дитини (або економічне насильство). Ознаки фізичної занедбаності. Класифікація насильства щодо дітей. Наслідки жорстокого поводження з дітьми. Психічні особливості дітей, які постраждали від насильства .

Змістовий модуль 4. Діяльність психолога в напрямку профілактики домашнього насильства.

Визначення поняття «соціальна профілактика». Зміст первинної соціальної профілактики насильства. Методи первинної соціальної профілактики насильства. Вторинна соціальна профілактика. Основні методи в третинній профілактиці насильства. Соціально-профілактична робота з батьками щодо жорстокого ставлення до дітей. Зміст соціально-профілактичної роботи з педагогами закладів освіти в аспекті протидії жорстокому ставленню до дітей. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. Взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування, закладів та установ під час забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема таких, що можуть загрожувати їхньому життю та здоров'ю. Взаємодія суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі. Роль мобільних бригад у запобіганні та протидії домашньому насильству, насильству над дітьми.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год		Практичні, год		о/д ф.	з/дист ф.	Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.					
1	2	3	4		6		8	9	10	11	12
1	15		4		2		9		4	6	10
2	15		2		2		11		4	16	20
3	15		2		2		11		4	6	10
4	15		4		4		7		4	16	20
Усього за змістові модулі	60		12		10		38		16	44	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30						30				40
Загалом			90							100	

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
		о/д ф
1	2	3
1	Вступ. Запобігання та протидія домашньому насильству в Україні: міждисциплінарний характер проблеми.	2
1	Міжнародно-правові акти та законодавство України з протидії та подолання домашнього насильства.	2
2	Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, в якій чиниться насильство.	2
3	Насильство щодо дітей та діяльність психолога щодо його подолання.	2

4	Діяльність психолога в напрямку профілактики домашнього насильства в закладах освіти.	2
4	Основні суб'єкти надання допомоги постраждалим від домашнього насильства та їх повноваження.	2
Разом		12

6. Теми практичних(семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Нормативно-правова база протидії та подолання домашнього насильства в Україні.	2
2.	Психологічні чинники домашнього насильства.	2
3.	Домашнє насильство над дітьми: його види та наслідки	2
4.	Зміст та методи профілактики насильства.	2
4.	Основні суб'єкти надання допомоги постраждалим від домашнього насильства та їх повноваження.	2
Разом		10

7. Види і зміст поточних контрольних заходів *

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання**	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання	Перевірка знань зі змістового модуля 1:	Знання основних понять теми 1;2. Повнота і логічність викладу.	4
	Практичне завдання	Підготувати презентацію до практичного заняття 1 :	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	6
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	1			10
2	Теоретичне завдання -	Перевірка знань зі змістового модуля 2:	Знання основних понять теми 3. Повнота і логічність викладу.	4
	Практичне завдання	Підготувати презентацію до практичного заняття 2:	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	10
		Тестування 1	12 питань, кожне питання оцінюється в 0,5	6

			бали	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	1			20
3	Теоретичне завдання -	Перевірка знань зі змістового модуля 3:	Знання основних понять теми 4;5. Повнота і логічність викладу.	4
	Практичне завдання	Підготувати презентацію до практичного заняття 3;	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	6
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	1			10
4	Теоретичне завдання -	Перевірка знань зі змістового модуля 4:	Знання основних педагогічних понять. Повнота і логічність викладу.	4
	Практичне завдання -	Підготувати презентацію до практичного заняття 4-5;	Обґрунтування студентом методичних особливостей презентації (послідовність матеріалу, проблемність викладу) та її візуального ряду	10

		Тестування 2	12 питань, кожне оцінюється в 0,5 бали	6
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2			20
Усього за змістові модулі контр. заходів	5			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
Залік	Теоретичне завдання	Тестові питання в системі Moodle	Відповідь на тестові питання в системі Moodle (40 питань по 0,5 бала). Кількість балів підраховується згідно з відсотковим коефіцієнтом із розрахунку 100% правильних відповідей – 20 балів	20

	<p>Практичне завдання</p>	<p>Формою науково-дослідного завдання студента є есе. Необхідно підготувати як мінімум 4 есе.</p>	<p>Критерії оцінювання есе. Максимальна кількість балів за 1 есе – 5, які нараховуються за виконання таких частин роботи: -правильне визначення основної проблеми – 1б.; -правильне визначення мети та завдань – 1б.; - логічність, послідовність викладення матеріалу – 1б.; - самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і діагностичного інструментарію – 1 б.; - доцільність запропонованих висновків – 1 б.; - дотримання вимог есе - 1 б.</p>	<p>20</p>
<p>Усього за підсумковий семестровий контроль</p>				<p>40</p>

8. Рекомендована література

Міжнародні документи

1. Конвенція ООН про права дитини. Київ,1999. URL: http://www.unicef.org/ukraine/ukr/children_11699.html
2. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та факультативний протокол до Конвенції з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок. Київ, 2009. URL:http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_207
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами
<https://ips.ligazakon.net/document/mu11251>

Документи України

1. Конституція України. URL: <http://www.rada.gov.ua/konst/CONST1.HTM>
2. Сімейний кодекс України. URL: <http://www.ukrlaw.com.ua/general/codes/18-family>
3. Про освіту :Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 06.06.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
- 5.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 р. № 2657-VIII.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19>
6. [Лист МОН від 02.10.2018 №1047 “Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами”](#)
7. [Лист МОН від 18.05.2018 № 1/11-5480 “Методичні рекомендації щодо](#)

8. Указ Президента України «Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства» від 21.09.2020 № 398/2020.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>

Основна:

1. Ткалич М.Г. Гендерна психологія. навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 248с.
2. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник/ Андрєєнкова В.Л., Байдик В.В., Войцях Т.В., Калашник О.А. та ін. К.: ФОП Нічога С.О. 2020. 196 с
3. Забезпечення діяльності мобільних бригад соціально-психологічної допомоги як спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб від домашнього насильства. Методичний посібник. К.: 30 березня 2020. 190 с
4. Протидія домашньому та гендерно зумовленому насильству й добробут громад. Метод. посіб./за заг. ред. Кочеміровська О.О. К.: ФОП Клименко, 2020.64 с.
5. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: теоретична частина. Київ, 2020. 316 с.
URL:<https://www.osce.org/files/f/documents/9/6/471033.pdf>
6. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї / уклад. : Г. Ю. Мустафаєв, І. І. Довгаль. Київ, 2011. 192 с. URL: <https://www.osce.org/uk/ukraine/93318>

Додаткова:

1. Зверєва І.Д. Превентивна робота з молоддю за методом „рівний-рівному”: Навч. посіб. / За ред. І. Д. Зверєвої. Київ.: Навчальна книга, 2002. 256 с.

2. Механізми взаємодії органів державної влади та неурядових організацій у протидії жорстокому поводженню з дітьми : навч.-метод. посіб. / за ред. К. Б. Левченко, І. М. Трубавіної. К.: Юрисконсульт, 2005. 452 с.
3. Протидія домашньому насильству. Практичний посібник для поліцейських. Ентоні Віллс Національна експертка: Ольга Калашник URL: <https://rm.coe.int/cvavgu-jan2018-4-ua-web/16807874e0>
4. Голованова Т.П. Структурні компоненти та зміст підготовки соціальних педагогів до організації просвітницької діяльності з попередження насильства в сім'ї. *Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2013. С.152-157.
5. Голованова Т.П. Теоретичні засади аналізу домашнього насильства як соціальної проблеми. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки* . Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. № 1(26). С.106-112.
6. Петрочко Ж.В. Проблема жорстокого поводження з дітьми: визначення та класифікація понять. *Наукові записки: зб. наук. статей Національного пед. університету імені М.П.Драгоманова*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. Випуск LVI (56). 254 с. С.135-140.

Інформаційні ресурси

1. Навчально-методичні матеріали для психологів. URL: <https://imzo.gov.ua/psycholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robot/informatsijna-baza-psycholohiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psycholohiv/>
2. Український фонд «Благополуччя дітей». URL: <https://childfund.org.ua/pro-nas>
3. Портал превентивної освіти. URL: <http://www.autta.org.ua/>

4. Програма боротьби із гендерно зумовленим насильством. URL:
<https://ukraine.unfpa.org/uk/node/9712>
5. Фонд ООН у галузі народонаселення URL:
<https://ukraine.unfpa.org/uk/%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D1%81>
6. Громадська організація «Ла Страда-Україна» URL: <https://la-strada.org.ua/>
7. МБФ «Українська фундація громадського здоров'я» URL:
(УФГЗ) <http://www.healthright.org.ua/news-by-hr/zapros huehmo-organizaciji-gromadyanskogo-suspilstva-do-uchasti-u-navchalnikh-vebinarakh-pidvishhennya-potencialu-neuryadovikh-organizacijj-shhodo-obiznanosti-z-pitan-genderno-zumovlenogo-ta-domashnogo/>
7. Профілактика домашнього насильства. НМКД СЕЗН ЗНУ (презентаційний курс лекцій, методичні рекомендації до семінарських занять та самостійного вивчення дисципліни, тестові завдання для поточної атестації та підсумкового контролю знань). URL:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=11486>